

VY_32_INOVACE_033

VÝUKOVÝ MATERIÁL zpracovaný v rámci projektu EU peníze školám

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Registrační číslo projektu: CZ. 1.07. /1. 5. 00 / 34. 0696

Šablona: III/2

Název: Politologie - prezentace

Vyučovací předmět: Občanská nauka

Ročník: 2.

Autor: Ing. Jiří Franc

Ověřeno ve výuce dne: dd. mm. rrrr

Třída: 2.C

Česká lesnická akademie Trutnov, střední škola a vyšší odborná škola

- **Anotace:** prezentace vysvětluje obsah pojmu politologie v kontextu dalších společenských věd. Vývoj politického myšlení je prezentován formou představení osobností, stěžejních děl a zásadních myšlenek jeho nejvýznamnějších světových a domácích představitelů.

Prezentace obsahuje motivační otázky pro žáky, vyžaduje jejich aktivní zapojení do probíraných témat. Zjištění odpovědí vyžaduje jak práci s vlastní prezentací, tak využívání volně dostupných zdrojů informací.

Prezentace obsahuje ilustrativní obrazové materiály.

Součástí prezentace je seznam použitých informačních pramenů.

- **Autor:** Ing. Jiří Franc
- **Jazyk :** Čeština
- **Očekávaný výstup :** společenskovední vzdělávání
- **Speciální vzdělávací potřeby :** žádné
- **Klíčová slova :** politologie, politické myšlení, významné postavy světového politického myšlení, významné postavy českého politického myšlení
- **Druh učebního materiálu:** prezentace
- **Druh interaktivity:** výklad
- **Cílová skupina:** žák
- **Stupeň a typ vzdělávání:** středoškolské odborné vzdělávání
- **Typická věková skupina:** 15 - 19 let

Politologie

- **Politologie (political science)**
 - Výraz **politologie** se používá hlavně ve střední a východní Evropě
 - Na západě se mluví o „politických vědách“ (*angl. political science*)
- Politologie je **společenská věda** o politice:
 - o funkci státu
 - o dělbě moci
 - o politickém chování lidí
 - o mezinárodních vztazích

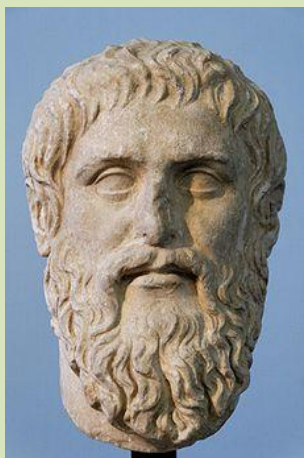
- **Politologie** souvisí v podstatě se všemi dalšími společenskými vědami – **má interdisciplinární charakter** a je úzce spjata např. s následujícími obory:
 - **Filosofií** (významní filosofové se často zabývali i teorií politiky).
 - **Sociologií** (politologie z ní přebrala řadu základních pojmů).
 - **Historií** (zrod politických myšlenek vzhledem k historickým okolnostem)
 - **Ekonomií** (jen málo oblastí je tak propojeno jako politika s ekonomikou)
 - **Právní vědou** (znalosti domácího i mezinárodního práva)
 - **Psychologií** (uplatňuje se při výzkumech politického chování lidí)

- Počátky již **v antickém Řecku** v 5. st. př. n. l.
- Uvažování o politice se **rozvinulo v renesanci**, N. Machiavelli je považován za faktického „otce politologie“.
- Jako **věda** se politologie ustavila **koncem 19. st.** v USA a Francii
- Řada autorů však vztah politologie = věda **zpochybňuje**.
- Politologie se neřídí **žádnými principy či zákony** a **nenabízí konečné odpovědi** - politické chování lidí nelze jednoznačně popsat, je **velmi proměnlivé**.
- **Nejvýznamnější díla moderní politologie** pocházejí převážně od politologů působících na **předních amerických univerzitách**

- **Nejvýznamnější díla moderní politologie** pocházejí převážně od politologů působících na **předních amerických univerzitách**:
 - Yale
 - Harvard
 - Stanford
 - Princeton
 - Columbia

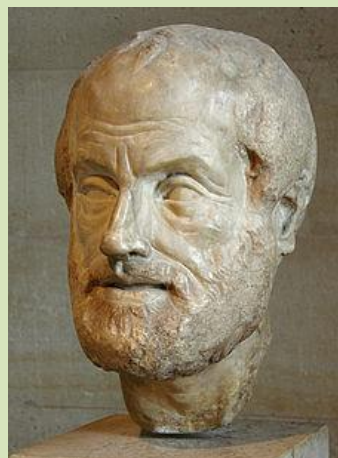
Historie politického myšlení

- **Platón** (427-347 př.n.l.) - dílo **Ústava** – předkládá obraz ideálního státu, vládcí a strážci bez osobního vlastnictví, společná dělba živobytí (i žen!) a společná péče o děti.
- **Aristoteles** (384-322 př.n.l.) - dílo **Politika** - ostrá kritika Platóna. Žádá stát založený na ústavě, zákonech a dělbě moci.

Platón

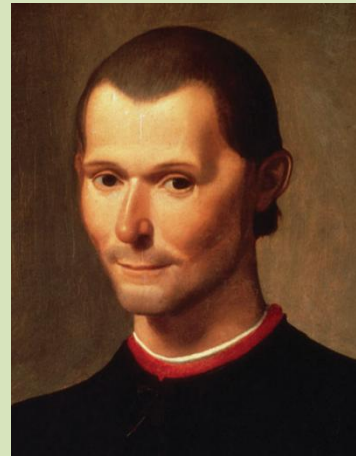
Aristotelés

- **Středověk nepřinesl významné podněty**, pouze komentáře k antickým dílům např. italský teolog **Tomáš Akvinský (1225-1274)**.
- **Niccoló Machiavelli (1469-1527)** - dílo ***Vladař*** – italský politik a diplomat v něm vládci Florencie radí, aby sjednocení rozdrobené Itálie podřídil vše ostatní, včetně životů lidí. Politiku vidí jako „**technologii moci**“.
- **Jean Bodin (1530-1596)** – francouzský právník a politik, dílo ***Šest knih o státu*** v němž charakterizuje suverenitu státu jako neomezenou, nedělitelnou a trvalou moc.

Zleva:

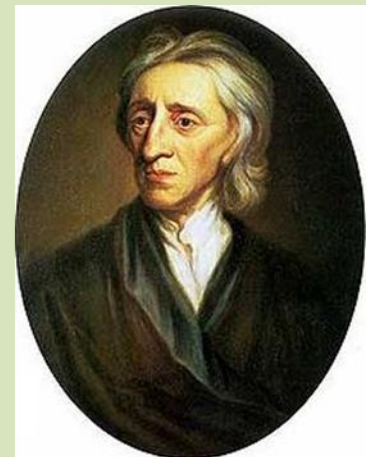
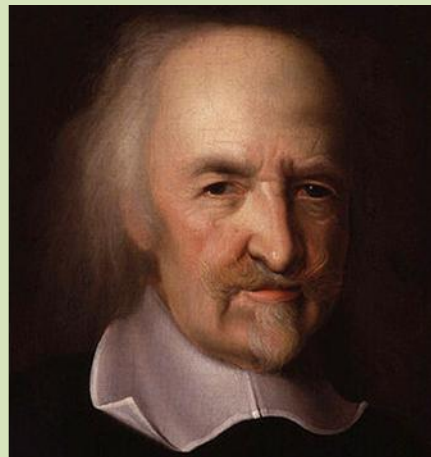
T. Akvinský
N. Machiavelli
J. Bodin

- **Hugo Grotius (1583-1645)** - dílo ***Tři knihy o právu mírovém a válečném.*** Holandský teolog položil základy mezinárodního práva a poprvé hovoří o státu jako o výsledku dobrovolné smlouvy lidí.
- **Thomas Hobbes (1588-1679)** - dílo ***Leviathan.*** Anglický filozof sice uznává, že stát je důsledkem smlouvy, ale lidé, kteří se podřídili vládci, ztrácí zcela svou suverenitu.
- **John Locke (1632-1704)** – anglický filosof, dílo ***Dvě pojednání o vládě*** - lidé ve státě mají právo odvolat panovníka, pokud by porušil práva lidí.

Zleva:

H. Grotius
T. Hobbes
J. Locke

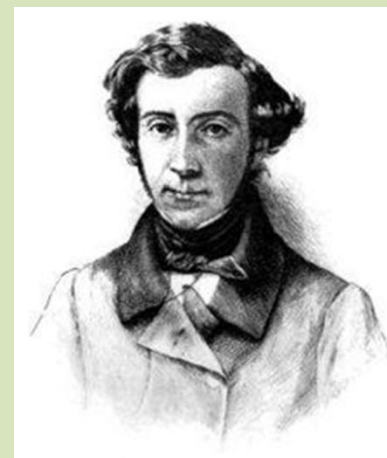

- **Charles Montesquieu** (1689-1755) – v díle ***O duchu zákonů*** francouzský filosof a spisovatel rozdělil státní moc na zákonodárnou, výkonnou a soudní.
- **Alexis de Tocqueville** (1805-1859) – francouzský sociolog a historik v díle ***Demokracie v Americe*** rozebírá klady a zápory demokracie na americkém a francouzském modelu – demokracii považuje za nezvratný proces.

Ch. Montesquieu

A. de Tocqueville

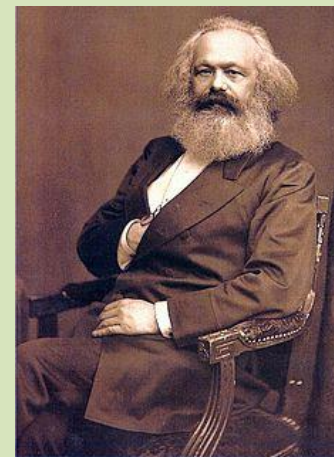
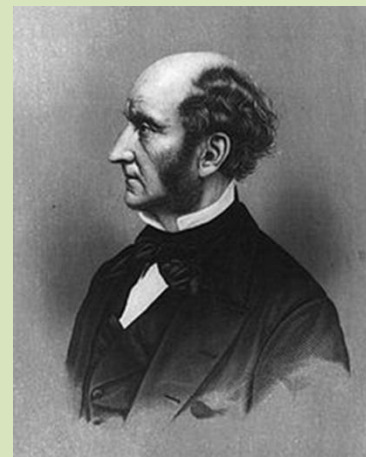

- **John Stuart Mill (1806-1873)** – anglický filosof a ekonom. Díla ***O svobodě*** a ***Úvahy o vládě ústavní***. K lidské svobodě přidává také sociální rozměr. Zabývá se vztahem svobody jednotlivce a demokratické většiny – obával se „**tyranie většiny**“.
- **Karl Marx (1818-1883)** – dílo ***Kapitál*** je základním myšlenkovým zdrojem komunistického hnutí. Je autorem myšlenky **třídního boje, vykořisťování** a je také **kritikem zastupitelské demokracie a formálních svobod** – jeden z **nejvlivnějších filozofů** v dějinách. O jeho přetrvávajícím vlivu svědčí opětovný zájem o jeho spisy v době hospodářské krize.

Zleva:

J. S. Mill

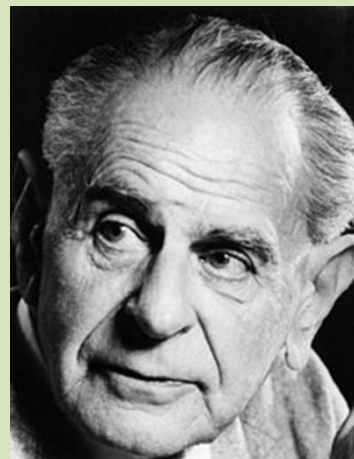
K. Marx

- **Vladimír Iljič Lenin (1870-1924)** - ruský šlechtic, revolucionář a politik vycházel z teorií K. Marxe. V díle ***Co dělat?*** myšlenku třídního boje posunul od postupného zlepšování postavení dělníků k požadavku **revoluce a diktatury proletariátu**.
- Odpůrci této ideologie musí být **odstraněni** a moci se ujímá většina (bolševici) – teror proti obyvatelstvu:
 - *„očistit Rusko od škodlivého hmyzu“ = např. 60 000 poprav v letech 1919-20*

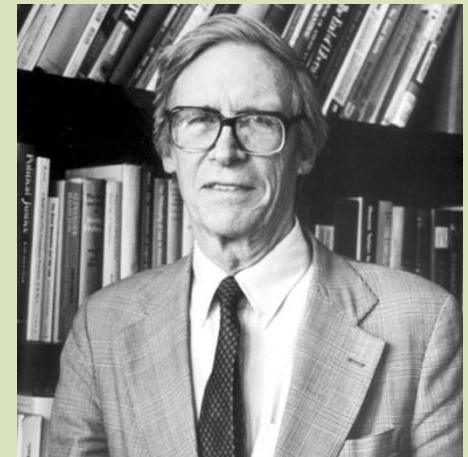

- **Karl Popper (1902-1994)** – dílo ***Otevřená společnost a její nepřátelé***. Filosof, původem Rakušan, provedl detailní rozbor totalitních praktik fašismu a komunizmu a byl zastáncem otevřené, demokratické společnosti

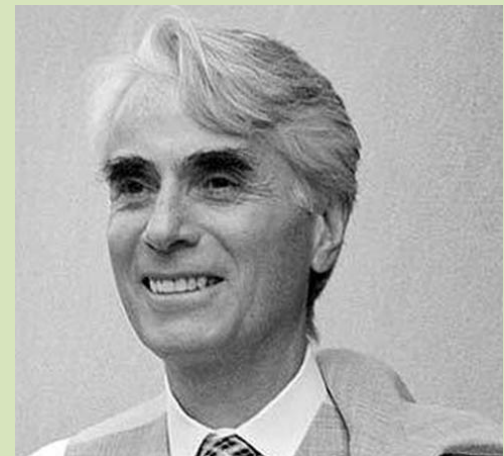

- *„Síla demokracie nespočívá v tom, že by vybírala ty nejlepší k vládě, nýbrž že každou vládu lze běžnými prostředky (volbami) odvolat“.*

- **John Rawls (1921-2002)** – americký filosof, profesor Harvardovy univerzity. V díle *Teorie spravedlnosti* chápe „**spravedlnost jako férovost**“, která je určena **dvěma pravidly**:
 - Každý má mít **stejné právo na základních lidské svobody**.
 - Společenské nerovnosti jsou přijatelné, pokud jsou zajištěny **stejně šance pro všechny a určité vyrovnávání ekonomických rozdílů** mezi lidmi = zastánce sociálního státu.
 - I to nejhorší postavení ve společnosti bude přijatelné.

- **Robert Nozick** (1938-2002) – americký filosof, profesor Harvardovy univerzity. V díle ***Anarchie, stát a utopie*** – tvrdí, že stát, který by neporušoval základní lidská práva by musel být **omezen jen na základní funkce** ochrany proti použití síly, krádeži, podvodu a zajištění vymahatelnosti práva.
- „Větší stát“ je **nespravedlivý**, neboť **nutí své občany pracovat ve prospěch jiných** – zdanění je systémem nucené práce pro jiné = **odmítá solidaritu** bohatých a chudých.
- Sociální stát tak představuje režim nesvobody = **opak Rawlse**
- **Silně ovlivnil pravicovou politiku 70. a 80. let 20. století.**

České politické myšlení

- Čeští političtí myslitelé do dějin světové politologie **dosud příliš nezasáhli.**
- Přesto v naší historii nalezneme **příklady originálního politického myšlení:**
 - **Jan Hus** (asi 1370-1415) – požadavky na svobodu zhruba o 100 let dříve než jinde v Evropě (požaduje svobodný výklad Bible).
 - **Petr Chelčický** (asi 1390 – 1460) – kritik násilí jako nástroje politiky, vystupoval i proti trestu smrti.
 - **Jiří z Poděbrad** (1420-1471) – v roce 1464 se pokusil o vytvoření mírové unie evropských křesťanských panovníků (paralela s EU), vzhledem k odporu papeže Pia II. pokus neuspěl.

- **Jan Amos Komenský** (1592-1670) – v díle *Obecná porada o nápravě věcí lidských* navrhl ustavit světovou monarchii řízenou podle křesťanských zásad (opět důraz na integraci států).

- **T. G. Masaryk** (1850-1937) – v jeho pojetí demokracie nejde tolik o moc, ale o kvalitu správy a samosprávy. Požadoval také politické vzdělávání.

- Z myslitelů **druhé poloviny 20. století** můžeme jako jedny z nejvýznamnějších uvést tyto:
 - Václav Bělohradský – dílo *Přirozený svět jako politický problém (1977-89)*
 - Václav Havel – dílo *Moc bezmocných (1978)*
 - Jiří Dienstbier – dílo *Snění o Evropě (1986)*
 - Božena Komárková – dílo *Původ a význam lidských práv (1986)*

Otázky:

1. Čím se zabývá politologie?
2. Vysvětlete pojem interdisciplinární věda.
3. Proč je politologie jako věda často zpochybňována?
4. V jakém prostředí vznikla nejvýznamnější díla moderní politologie?
5. Jeden ze současných významných filozofů přímo navazuje na Karla Marxe, jak se jmenuje, ze které země pochází?
6. Uvedte významné postavy českého politického myšlení
7. Přiřadte k autorovi jeho dílo a hlavní myšlenku: viz tabulka – *např. A4B7C11*

	A	B	C
1	Bodin	O duchu zákonů	... moc dělíme na zákonodárnou, výkonnou a soudní
2	Aristoteles	Dvě pojednání o vládě	... myšlenka třídního boje
3	Machiavelli	Anarchie , stát a utopie	... lid má právo odvolat panovníka
4	Platón	Teorie spravedlnosti	... svoboda má také sociální rozměr
5	Grotius	Úvahy o vládě ústavní	... účel světí prostředky
6	Rawls	Kapitál	... stát založený na ústavě a zákonech
7	Montesquieu	Ústava	... síla demokracie nespočívá v tom, že by vybírala ty nejlepší k vládě
8	Nozick	Tři knihy o právu mírovém společenské nerovnosti jsou přijatelné, pokud jsou zajištěny stejné šance pro všechny
9	Marx	Otevřená společnost a její suverenita státu jako neomezená moc
10	Popper	Politika	... sociální stát tak představuje režim nesvobody
11	Locke	Šest knih o státu	... obraz ideálního státu
12	Mill	Vladař	... stát je výsledkem dobrovolné smlouvy lidí

V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- DAVID, R., *Politologie*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005
- ANZENBACHER, A., *Úvod do filozofie*. 2 vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Politologie>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Niccol%C3%B2_Machiavelli
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Plat%C3%B3n>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Aristotel%C3%A9s>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1%C5%A1_Akvinsk%C3%BD
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Jean_Bodin
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Hugo_Grotius
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Thomas_Hobbes
- http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Locke
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Charles_Louis_Montesquieu
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Alexis_de_Tocqueville
- http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Stuart_Mill
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Karl_Marx
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Ilji%C4%8D_Lenin
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Karl_Raimund_Popper
- <http://www.britannica.com/EBchecked/media/100528/John-Rawls>
- <http://www.news.harvard.edu/gazette/2002/01.17/99-nozick.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Hus
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Chel%C4%8Dck%C3%BD
- http://books.google.cz/books?id=HAECUEa4kv8C&pg=PA47&lpg=PA47&dq=komensk%C3%BD+sv%C4%9Btov%C3%A1+monarchie&source=bl&ots=jfW0oe28_8&sig=KGKZgD-4w1AUOWgUdm2XSp9bZRI&sa=X&ei=y4YuUPXXBcOE4gSQsYDQAQ&sqj=2&ved=0CBwQ6AEwAg#v=onepage&q=komensk%C3%BD%20sv%C4%9Btov%C3%A1%20monarchie&f=false
- <http://www.stem.cz>